

ЕКОНОМІКА ЗНАНЬ, ІННОВАЦІЙНА ЕКОНОМІКА

УДК 651.1:378:005.6

СВІТОВІ РЕЙТИНГИ УНІВЕРСИТЕТІВ НА ГЛОБАЛЬНОМУ РИНКУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ

Малишко В.В.,
Яременко Л.М.

Предметом дослідження є світові рейтинги університетів.

Метою дослідження є аналіз світових рейтингів університетів на глобальному ринку освітніх послуг.

Методи, що були використані в процесі дослідження: узагальнення, метод порівняльного аналізу, статистичний та інші методи дослідження.

Результати роботи. У статті охарактеризовано основні світові рейтинги університетів на глобальному ринку освітніх послуг, найпопулярнішими серед яких являються: Академічний рейтинг університетів (Academic Ranking of World Universities, ARWU, Кумай), Times Higher Education Rankings of Universities (рейтинг журналу Times, Великобританія), Вебометрикс (Webometrics, Іспанія), Університас 21. Визначено особливості кожного рейтингу. Обґрунтовано основні критерії формування світових рейтингів університетів. Досліджено один із найбільш важливих критеріїв міжнародних рейтингів університетів розвитку вищої освіти і університетської науки – капіталізація. Вказано на загальні тенденції розвитку конкурентних університетів, кращі вищі українські університети, які увійшли у рейтинг закладів світу та на п'ятірку університетів, згідно рейтингу, основанийому на показниках бази даних Scopus ВНЗ. Запропоновано заходи, щодо покращення рейтингу українських ВНЗ.

Галузь застосування результатів: Міністерство освіти і науки України, Верховна Рада України.

Висновки. Університети світового класу на відміну від українських ВНЗ досягають лідерських позицій за рахунок підготовки висококонкурентних випускників на ринку праці, високий рівень наукових досліджень, фінансової підтримки зі сторони держави (яка сприяє модернізації вищої освіти та розбудові конкурентоспроможних навчальних закладів на глобальному ринку), поширення нових ідей і технологій. За рахунок виконання наведених позицій будь який вищий навчальний заклад зможе зайняти лідерські позиції на глобальному ринку освітніх послуг.

Ключові слова: університет, ринок фінансових послуг, конкурентоспроможність, міжнародний рейтинг університетів, світові рейтинги.

МИРОВЫЕ РЕЙТИНГИ УНИВЕРСИТЕТОВ НА ГЛОБАЛЬНОМ РЫНКЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УСЛУГ

Малышко В.В.,
Яременко Л.М.

Предметом исследования являются мировые рейтинги университетов.

Целью исследования является анализ мировых рейтингов университетов на глобальном рынке образовательных услуг.

Методы, использованные в процессе исследования: обобщения, метод сравнительного анализа, статистический и другие методы исследования.

Результаты работы. В статье охарактеризованы основные мировые рейтинги университетов на глобальном рынке образовательных услуг, наиболее популярными среди которых являются: Академический рейтинг университетов (Academic Ranking of World Universities, ARWU, Кумай), Times Higher Education Rankings of Universities (рейтинг журнала Times, Великобританія), Вебометрикс

(Webometrics, Испания), Університас 21. Определены особенности каждого рейтинга. Обоснованы основные критерии формирования мировых рейтингов университетов. Исследован один из наиболее важных критериев международных рейтингов университетов развития высшего образования и университетской науки – капитализация. Указано на общие тенденции развития конкурентных университетов, лучшие высшие украинские университеты, которые вошли в рейтинг заведений мира и на пятерку университетов, согласно рейтингу, основанном на показателях базы данных Scopus ВУЗОВ. Предложены мероприятия, по улучшению рейтинга украинских ВУЗОВ.

Область применения результатов: Министерство образования и науки Украины, Верховная Рада Украины.

Выводы. Университеты мирового класса в отличие от украинских вузов достигают лидерских позиций за счет подготовки высококонкурентных выпускников на рынке труда, высокий уровень научных исследований, финансовой поддержки со стороны государства (которое способствует модернизации высшего образования и развитию конкурентоспособных учебных заведений на глобальном рынке), распространение новых идей и технологий. За счет выполнения приведенных позиций любое высшее учебное заведение сможет занять лидерские позиции на глобальном рынке образовательных услуг.

Ключевые слова: университет, рынок финансовых услуг, конкурентоспособность, международный рейтинг университетов, мировые рейтинги.

GLOBAL UNIVERSITY RANKINGS AT THE GLOBAL MARKET OF EDUCATIONAL SERVICES

Malyshko V.V.,
Yaremenko L.M.

Subject of research are the global University rankings.

The purpose of research is the analysis of world University rankings at the global market of educational services.

Methodology of research: generalization, comparative analysis, statistical and other research methods.

The results of research. The article describes the main world rankings of universities in the global educational market, the most popular among them are: Academic ranking of universities (Academic Ranking of World Universities, ARWU, China), the Times Higher Education Rankings of Universities (Times magazine, United Kingdom), Webometrics (Webometrics, Spain), University 21. The features of each rating. The main criteria for the formation of the world University rankings. Investigated one of the most important criteria for international rankings of universities the development of higher education and University research – capitalization. Listed on the General trends of the development of competitive universities, the best higher Ukrainian universities entered the ranking institutions in the world and in the top five universities, according to rankings based on the indicators of database Scopus UNIVERSITIES. Measures to improve the rating of Ukrainian UNIVERSITIES.

Areas of results implemenation: Ministry of education and science of Ukraine, the Verkhovna Rada of Ukraine.

Conclusions. World-class universities in contrast to the Ukrainian UNIVERSITIES reach leadership positions through training competitive graduates in the labor market, high level of scientific research, financial support from the state (which contributes to the modernisation of higher education and the development of competitive educational institutions in the global market), the spread of new ideas and technologies. By following the positions of any institution of higher education can take a leadership position in the global market of educational services.

Keywords: university, financial services market, competitiveness, international university rankings, world rankings.

Постановка проблеми. В сучасних умовах все більшої актуальності набувають питання, що пов'язані з загостренням конкуренції вищих навчальних закладів на глобальному ринку освітніх послуг. Це в свою чергу спонукає до створення потужної конкурентоспроможної системи вищої освіти, формування і пошуку власних конкурентних переваг, створення реальних умов для реалізації конкурентних переваг, удосконалення самого механізму управління, цілеспрямованість державної політики, що дозволить вищим навчальним закладам утримувати гідні конкурентні позиції на глобальному ринку освітніх послуг. Основою конкурентоспроможності вищих навчальних закладів на глобальному ринку освітніх послуг виступають рейтинги університетів. Як правило кожен рейтинг – це метод оцінки за визначеними показниками, який характеризується відповідними критеріями, користується авторитетом, відзначається об'єктивністю та впливає на статус університету. Тому актуальними питаннями на сьогодні залишаються: місце університетів в різних рейтингах, оприлюднення відповідної методики щодо визначення місця університету у відповідному рейтингу, чіткий перелік показників які беруться до уваги та ін.

Аналіз досліджень і публікацій. Підвалини рейтингування університетів на ринку освітніх послуг стали предметом дослідження багатьох відомих вітчизняних науковців. Зокрема, А.А. Дьякон охарактеризувала світові рейтинги університетів як інструмент конкурентної боротьби на міжнародному ринку освітніх послуг [6, с. 21-28], Т.М. Олендр [9] описує рейтинги вищих навчальних закладів як інструмент відображення якості вищої освіти.

Мета дослідження – охарактеризувати світові рейтинги університетів на глобальному ринку освітніх послуг.

Основні результати дослідження. У світі глобалізованої вищої освіти міжнародні університетські рейтинги рік у рік стають дедалі актуальнішими – для абітурієнтів, аби зорієнтуватися, куди ж вступити в іншій країні, і для самих університетів, аби мати змогу приваблювати високими позиціями (чи бодай самим фактом включення до рейтингу) іноземних студентів, грантові кошти й інвестиції, кращих викладачів і дослідників [7].

Найпопулярнішими рейтингами вищих навчальних закладів, які користуються довірою у всьому світі, на нашу думку, являються наступні рейтинги: Академічний рейтинг університетів (Academic Ranking of World

Universities, ARWU, Китай), Times Higher Education Rankings of Universities (рейтинг журналу Times, Великобританія), Вебометрикс (Webometrics, Іспанія), Університас 21.

Одним із самих відомих являється Академічний рейтинг світових університетів (відомий як Шанхайський рейтинг), розроблений спеціалістами Інститута вищої освіти Шанхайського університету (Shanghai Jiao Tong University). Починаючи з 2003 року Academic Ranking of World Universities (ARWU) щорічно представляє топ-500 світових університетів і тим самим користується найбільшим авторитетом, об'єктивністю і довірою серед світових рейтингів вищих навчальних закладів світу.

При складанні рейтингу основна увага звертається на дослідницьку діяльність в сфері науки і технології. Цей рейтинг вирізняється своєю спрямованістю на використання показників, що характеризують результати дослідницької діяльності університетів, але його оприлюднені результати часом піддаються жорсткій критиці. Університети оцінювалися за шістьма параметрами: кількість досліджень, проведених навчальним закладом і кількість випускників, які отримали різні премії, а також площа університету, публікації в журналі «Nature and Science» [11].

Топ-20 університетів світу за Академічним рейтингом світових університетів відображено в таблиці 1.

Таблиця 1. Топ-20 університетів світу (2015 рік)

Місце	Університет	Країна	Національний рейтинг	Бали
1	Harvard University	США	1	100
2	Stanford University	США	2	72.1
3	Massachusetts Institute of Technology (MIT)	США	3	70.5
4	University of California-Berkeley	США	4	70.1
5	University of Cambridge	Британія	1	69.2
6	Princeton University	США	5	60.7
7	California Institute of Technology	США	6	60.5
8	Columbia University	США	7	59.6
9	University of Chicago	США	8	57.4
9	University of Oxford	Британія	2	57.4
11	Yale University	США	9	55.2
12	University of California, Los Angeles	США	10	51.9
13	Cornell University	США	11	50.6
14	University of California, San Diego	США	12	49.3
15	University of Washington	США	13	48.1
16	University of Pennsylvania	США	14	47.1
17	The Johns Hopkins University	США	15	47
18	University of California, San Francisco	США	16	45.2
19	Swiss Federal Institute of Technology Zurich	Швейцарія	1	43.9
20	University College London	Британія	3	43.3

Джерело: [2].

Не дивлячись на те, що розробкою Академічного рейтингу університетів займаються китайські експерти, в топ-20 даного рейтингу не увійшов жоден вуз Китаю, що на нашу думку підтверджує об'єктивність і точність даного рейтингу.

Не менш відомим являється рейтинг журналу Times, який розроблений з 2004 року. Рейтинг Times Higher Education World University Rankings 2014/15, підготовлений Thomson Reuters, оцінює університети світового класу по всіх ключовим напрямкам їх діяльності. Топ 10 Times Higher Education World University Rankings відображено в таблиці 2.

Таблиця 2. Топ 10 Times Higher Education World University Rankings

Місце 2014-15 р.	Місце 2013-14 р.	Університет	Країна
1	1	California Institute of Technology	США
2	2	Harvard University	США
3	3	University of Oxford	Великобританія
4	4	Stanford University	США
5	7	University of Cambridge	Великобританія
6	5	Massachusetts Institute of Technology	США
7	6	Princeton University	США
8	8	University of California, Berkeley	США
9	10	Imperial College London	Великобританія
10	11	Yale University	США

Джерело: [22].

Користується також значною популярністю рейтинг університетів QS (Quacquarelli Symonds World University Rankings). Британська компанія Quacquarelli Symonds опублікувала результати міжнародного рейтингу вищих навчальних закладів QS World University Rankings 2015/16, який оцінює результати діяльності університетів світу по основним академічним показникам. Оцінка найкращих університетів світу в рейтингу QS проводиться на основі шести критеріїв: академічна репутація (40%), репутація серед роботодавців (10%), співвідношення викладацького складу до числа студентів (20%), індекс цитованості (20%), частка іноземних студентів (5%), частка іноземних викладачів (5%) [8].

Результати рейтингу QS за 2015-2016 роки відображено в таблиці 3.

Таблиця 3. Результати рейтингу QS

Місце у 2015/2016 році	ВНЗ	Країна	Загальний бал
1	Massachusetts Institute of Technology	США	100
2	Harvard University	США	98,7
3	University of Cambridge	Великобританія	98,6
3	Stanford University	США	98,6
5	California Institute of Technology	США	97,9
6	University of Oxford	Великобританія	97,7
7	Imperial College London	Великобританія	97,2
10	University of Chicago	США	94,6
11	Princeton University	США	94,4

Джерело: [19].

З 2004 р. Іспанською національною дослідницькою радою розробляється рейтинг Вебометрикс, що охоплює більше 20 тисяч освітніх установ. Експертиза вищих навчальних закладів, згідно з методологією даного рейтингу, передбачає здійснення перманентного моніторингу їх присутності та представленості у всесвітній мережі Інтернет. Зокрема, до обліку беруться обсяги та кількість Інтернет-сторінок; частота відвідування користувачами Інтернету офіційного сайту вищого навчального закладу; чисельність виставлених у мережі Інтернет файлів, статей; обсяги зовнішніх посилань на інформаційні ресурси університету, представлених у мережі Інтернет [14]. Десятка кращих університетів світу в 2015 році по рейтингу Вебометрикс представлена винятково вищими навчальними закладами США. Відповідно до рейтингу Webometrics [8] станом на січень 2015 року список топ 10 кращих університетів світу виглядає наступним чином (таблиця 4).

Таблиця 4. Топ-10 кращих університетів світу відповідно до рейтингу Вебометрикс

Університет	Країна	Місце
Harvard University	США	1
Massachusetts Institute of Technology	США	2
Stanford University	США	3
University of California, Berkeley	США	4 (↑2)
Cornell University	США	5 (↓1)
University of Michigan	США	6 (↓1)
University Minnesota	США	7 (↑2)
University of Washington	США	8 (↓1)
University of Pennsylvania	США	9 (↑1)
Columbia University	США	10 (↓2)

Джерело: [5].

Найновішим рейтингом являється рейтинг Universitas21 або U21, який розроблений з 2012 року ученими університету Мельбурна (Австралія). Потрібно зазначити, особливість даного рейтингу полягає в тому, що це єдиний світовий рейтинг орієнтований на оцінку системи вищої освіти загалом країни, а не окремого університету. Результати рейтингування системи вищої освіти за рейтингом U21 відображено в таблиці 5.

Одним з найбільш важливих критеріїв міжнародного рейтингу університетів виступає капіталізація розвитку вищої освіти, елементами якої є поліпшення фінансового, інфраструктурного та кадрового забезпечення. Ми дотримуємося думки багатьох економістів, соціологів та політологів, що характерними ознаками елітності університетів являється капіталізація та активи університету, оскільки за гроші можна купити майже всі ознаки елітності (побудувати просторі будівлі вузу та навчальні корпуси, оснастити спеціалізовані навчальні лабораторії новітнім обладнанням та інструментарієм, побудувати стадіони та басейни, оновити бібліотечні фонди та саме головне залучити до викладання найкращих професорів). Не для кого не таємниця, що абсолютним чемпіоном по сумі активів виступає Гарвардський університет.

Газета «Вашингтон Пост» в огляді від 10 вересня 2006 року із досить характерною назвою «Кращу освіту, яку можна купити за гроші» (автор Дж. Карабел – професор університету Берклі) оцінює капітали Гарварду в 25,9 млрд. доларів [13].

Таблиця 5. Результати рейтингування системи вищої освіти за рейтингом U21

Місце	Країна	Індекс	Місце	Країни Східної Європи	Індекс
1	США	100	26	Словенія	57
2	Швейцарія	87,1	32	Польща	50,7
3	Данія	85,3	33	Росія	50,4
4	Фінляндія	85,2	41	Україна	43,8
5	Швеція	84,7	42	Румунія	43,6
6	Канада	82,8	43	Болгарія	42,1
7	Нідерланди	81,6			
8	Великобританія	80,6			
9	Сінгапур	80,3			
10	Австралія	77,1			

Джерело: [23].

У США простежується досить активний процес капіталізації. Це проявляється через самостійність вищих навчальних закладів на досить конкурентному ринку освітніх послуг. Державна фінансова підтримка складає близько 30 % всіх витрат, а решта коштів залучається з інших джерел. Що стосується європейських університетів то їм важко конкурувати із університетами США особливо у фінансових питаннях.

Так, наприклад, вартість навчання одного студента в США складає 20-40 тис. доларів, у країнах Європи в 3 рази менше, а в Україні в 10 разів менше. У доповіді з питань вищої освіти в Євросоюзі представленої у 2010 році єврокомісією, говориться: «Ріст недофінансування європейських університетів підриває їх можливості із залучення кращих талантів, удосконалення наукової і викладацької діяльності. Із 3300 університетів тільки два старовинні Оксфорд і Кембридж формують репутацію вищої освіти ЄС, решта просто не мають фінансової можливості запросити працювати відомих вчених». У Гарвардському університеті працює 40 Нобелівських лауреатів, із Колумбійського університету вийшли 54 лауреати Нобелівської премії, у Пристонському університеті працює 16 лауреатів Нобелівської премії, в Оксфордському університеті Нобелівська премія присуджена 76 вченим, у Кембриджському університеті 85 вчених отримали Нобелівські премії. Щорічний економічний ефект від впровадження нових розробок і технологій, розроблених Гарвардським університетом складає 20 млрд. доларів щорічно. В Україні всього близько 20 млн. грн. [3].

Якщо говорити про Україну то вона має розгалужену мережу освітніх закладів (мережа ВНЗ України налічує 862 заклади, з них 192 університети, серед яких 98 мають статус національних і 11 дослідницьких [4]) та всі умови для успішної капіталізації вищої освіти, які ми пропонуємо охарактеризувати наступним чином: високо продуктивний інтелектуальний капітал, який проявляється у високому рівні професіоналізму (оскільки темпи розвитку науки обумовлені кількістю науковців, наукові розробки розробляються у стінах українських навчальних закладів), позитивна динаміка обсягів підготовки та захистів кандидатських та докторських дисертацій, наявність потужних наукових шкіл по різних напрямках наукових досліджень, не повністю використаний потенціал освітнього ринку, високий попит населення на послуги вищої освіти (базову вищу освіту має більша чисельність населення), досить дешева інтелектуальна власність України, що дає можливість навчальним закладам купувати наукові розробки у вченого і досить вигідно їх продавати. Особливої ваги питання становлення конкурентоспроможних університетів набувають в Україні де фінансові можливості вищих навчальних закладів ще є недостатніми щоб поборотися з іншими університетами на міжнародному рівні. Оскільки, відповідно до ст. 55 Бюджетного Кодексу України фінансуються лише захищені статті: заробітна плата, нарахування на заробітну плату, стипендії та комунальні послуги [1].

На нашу думку, конкурентний успіх університетських закладів на глобальному ринку освітніх послуг залежить від таких основних складових:

1. Підготовки і перепідготовки кадрів найвищої кваліфікації.
2. Здійсненні фундаментальних і прикладних досліджень.
3. Високий потенціал генерування нових знань.
4. Диверсифікація джерел фінансування.
5. Посилення міжнародного співробітництва.
6. Якість навчального процесу.

Позитивні та негативні сторони тенденцій освіти на міжнародному ринку освітніх послуг, перспективи розвитку вищої освіти, конкурентоспроможність університетів світового класу, фактори та чинники міжнародної конкурентоспроможності університетів знайшли широкого висвітлення у міжнародно визнаних теоретиків, таких як: Х. Хорт, С. Маргінсон, Ф. Альтбах, Л. Армстронг, А. Тейк, Дж. Салмі та інші.

Дослідженню висококонкурентних університетів глобального і національного рівня присвячена наукова праця португальського дослідника Х. Хорта («Глобальні і відомі національні університети: інтернаціоналізація, конкурентоспроможність та роль держави», 2009 р.) [17].

Португальський дослідник у своїх дослідженнях зупиняється на моментах, які забезпечують високу міжнародну конкурентоспроможність: належність університетів до групи країн із домінуючими в світі науковими системами, наявність фінансових ресурсів та найкраща репутація порівняно з іншими

університетами, успішна міжнародна діяльність. Особливу увагу він приділяє державній підтримці, з метою нарощення міжнародного конкурентного статусу університетів.

Відомий австралійський дослідник С. Маргінсон досліджував динаміку національної та глобальної конкуренції у сфері вищої освіти і тим самим наголошував, що дослідницькі університети, як продуценти і постачальники суспільства «позиційними товарами» (разом з іншими університетськими закладами), які забезпечують доступ до соціального престижу і отримання доходів, цілеспрямовано намагаються наростити свій статус як виробників таких благ. Він розробив авторську модель сегментації глобального ринку освітніх послуг, в якій фактично відображена ієрархія окремих груп університетських закладів за рівнем їх міжнародної конкурентоспроможності [18].

Головними двома складовими конкурентного статусу дослідницьких університетів на глобальному ринку освітніх послуг стає по-перше їх високопродуктивна діяльність у сфері наукових досліджень і по-друге залучення до навчання талановитих студентів. При цьому елітними можуть стати лише університети попит на навчання в яких завжди перевищує пропозицію. Прикладом таких являються американські та британські університети які характеризуються значним науково-дослідним потенціалом, що і визначає їх міжнародну конкурентоспроможність, являються авторитетом і користуються репутацією на глобальному ринку освітніх послуг. Ми підтримуємо думку вченого, що наявність на території країн високо конкурентних університетів є перш за все ознакою стабільної економіки, високого національного науково-технічного потенціалу та попитом до навчання іноземних студентів.

Американський вчений Ф. Альтбах, директор Центру міжнародної вищої освіти при Бостонському коледжі досліджує визначальні чинники міжнародної конкурентоспроможності університетів світового класу. Автор у своїй праці «Витрати і вигоди університету світового класу» (2003 р.) наголошує, що «кожна країна бажає мати університет світового класу, але ніхто не знає, що означає такий університетський статус і яким чином його можна отримати» [15]. Дослідник принципово не пропонує визначення категорії «університет світового класу», а лише наголошує на деяких характеристиках, якими повинен володіти університетський заклад і які стосуються передусім сфери дослідницької діяльності: сприятливі умови праці в університеті для наукової роботи (наявність лабораторій, обладнань, бібліотек); наявність першокласних професорів; здійснення університетом проривних досліджень, які визнаються науковою спільнотою у світовому масштабі, можуть бути оцінені та поширені.

Значну увагу до конкурентних переваг університетських закладів в умовах нового глобального середовища приділяв Л. Армстронг [16], який розвинув і дослідив такі напрямки конкурентних переваг, як: тісний зв'язок наукових досліджень та викладання; інституційна досконалість; організаційні зміни та дистанційне навчання. Ми погоджуємося з його думкою, що внутрішні ресурси університетів повинні бути спрямовані на нові напрями досліджень і творчу діяльність викладачів.

Аналізу критеріїв та визначальних чинників дослідницької конкурентоспроможності (research competitiveness) університетів присвячена робота американського вченого А. Тейка «Дослідницька конкурентоспроможність і національна політика у сфері науки» (2001 р.). Дослідник, формулюючи питання, «що означає для університету і держави нарощувати свою дослідницьку конкурентоспроможність», відповідає на нього таким чином. «З одного боку, відповідь проста: більше грантів, крупніші гранти і більше грошей на дослідження. Але в той час, як для університетських адміністраторів і політичних діячів зазначені категорії є цілями, яких необхідно досягати, то для професорсько-викладацького персоналу і дослідників – це, радше, способи, за допомогою яких забезпечується більше дослідницьких результатів, публікацій, у тому числі високоцитованих, а також досягається вищий ступінь визнання науковців та інституцій, які вони представляють» [21].

З його міркувань слідує, що дослідницька конкурентоспроможність не є єдиною та виключною місією університету і не лише означає здатність університету залучати державні фонди (гранти) на дослідження, а й передбачає інвестування у ті сфери, від яких залежить поліпшення якості навчального процесу.

Угорські дослідники А. Страмбу-Діма та К. Вегес вважали, що тільки підприємницькі університети у XXI ст. можуть утримати високий конкурентний статус через:

- посилення внутрішнього управління;
- розширення сфер діяльності;
- диверсифікації ресурсної бази;
- стимулювання наукових досліджень;
- створення підприємницької культури [20].

Відомий марокканський економіст, управлінець вищої освіти Дж. Салмі [12] розробив концепцію міжнародної конкурентоспроможності університетів світового класу (більшість з яких є дослідницькими). Для її успішної діяльності він пропонує залучати висококваліфікованих людей, для того, щоб розбудувати продуктивне міжнародне співробітництво, але для цього всього потрібно мати відповідне фінансування: державне, залучення приватного капіталу, наукові гранти. Все це дозволить створити сприятливий клімат для забезпечення ефективного навчального процесу та здійснювати наукові дослідження у пріоритетних сферах науки і техніки. Одним з важливих місць у концепції Дж. Салмі [12] є розбудова ефективної системи управління вузом. Завдяки якій здійснюється розвиток його стратегічного бачення, інновацій та гнучкості і яка б давала право приймати рішення, а також управляти ресурсами без бюрократичних процедур. Найефективнішу систему управління можна розвинути завдяки тому, коли національне законодавство сприятиме інституціональній самостійності дослідницького університету, його автономії та поширенню академічних свобод. Все це також неможливо мати без наявності міцної, потужної команди менеджерів та стратегічного мислення у вузі.

Як ми можемо побачити з охарактеризованих вище рейтингів українські вищі навчальні заклади не представлені в згаданих рейтингах. Українські ВНЗ теж мають високий кадровий і науковий потенціал, однак вони мають мало досвіду щоб поборотися за місце в міжнародному рейтингу з більш потужними ВНЗ світу. Однак, українські ВНЗ займають гідні позиції в національних рейтингах в межах нашої країни і будемо надіятися що в майбутньому вони займуть гідні позиції і представлять себе в міжнародних рейтингах.

2015 року Центр міжнародних проектів «Євроосвіта» в партнерстві з міжнародною групою експертів представили 9-ий академічний рейтинг вищих учбових закладів «Топ-200 Україна» [10].

Як, і в 2014 році, Київський національний університет ім. Т.Г. Шевченка та НТУУ Київський політехнічний інститут розділили перше-друге місця у рейтинговій таблиці. Ці два провідних українських виші продемонстрували практично ідентичні інтегральні показники, та значно випередили решту університетів, що увійшли до 10-ки кращих.

Харківський національний університет ім. Каразіна займає 3 місце, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» покращив свої показники й зайняв 4-е місце, Національний університет Києво-Могилянська Академія (5-е місце), Львівська Політехніка (6-е місце), Національна Гірнична Академія (7-ме місце), Національний медичний університет ім. Богомольця (8-ме місце), Львівський Національний університет (9-е місце), Дніпропетровський національний університет (10-е місце).

У рейтинг кращих вищих навчальних закладів світу увійшли 6 українських університетів: Київський національний університет імені Тараса Шевченка розділив 421-430 місця з іншими вузами. При цьому раніше цей навчальний заклад займав в рейтингу 441-450 місця, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, який зайняв 481-490 місця. (цей університет вперше увійшов в рейтинг), Національний технічний університет «Київський політехнічний інститут» відзначений 551-600 місцями (при цьому в минулому році він займав 601-650 місця), Сумський державний університет, теж вперше потрапив у рейтинг з результатом 651-700 місце. У той же час Донецький національний університет і Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» замикають рейтинг, займаючи позиції з 701 по 1000 місце.

Згідно рейтингу, оснований на показниках бази даних Scopus ВНЗ, станом на квітень 2016 року включено 128 вищих навчальних закладів України, що на 8 вищих навчальних закладів більше ніж у вересні 2014 року. Вони розташовуються в списку відповідно до індексу Гірша, який відображає кількість наукових публікацій співробітниками або навчальним закладом. В п'ятірку лідерів входять такі ВНЗ, які відображені в таблиці 6.

Таблиця 6. Рейтинг університетів за показниками Scopus 2016 року

Місце	Навчальний заклад	Кількість публікацій	Кількість цитувань	Індекс Гірша
1	Київський національний університет імені Тараса Шевченка	13453	57459	73
2	Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна	7614	35148	57
3	Львівський національний університет імені Івана Франка	5358	24362	46
4	Одеський національний університет імені І. І. Мечникова	2634	11681	46
5	Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича	2311	8170	44

Джерело: [10].

Ми пропонуємо, покращити рейтинг українських ВНЗ за допомогою наступних заходів:

- збільшити кількість зовнішніх гіперпосилань на домен ВНЗ, а якщо є потреба зробити зміну доменного імені офіційного веб-сайту, що дасть змогу перш за все представити ВНЗ у глобальній мережі Інтернет, створити відповідний образ університету, інформувати про події та успіхи ВНЗ;
- здійснювати постійний контроль за роботою сайтів університетів в мережі Інтернет, постійно поновлювати інформацію на сайті, щоб забезпечити постійний доступ зовнішніх користувачів до інформації;
- здійснити переклад веб-сайту ВНЗ декількома мовами;
- надати можливість науковцям безкоштовно публікуватися хоча б один раз на рік у журналах, які входять в базу Scopus, це дасть змогу підвищити якість наукової роботи науково-педагогічного персоналу;
- постійний доступ до електронних версій статей науково-педагогічного персоналу, навчальних посібників, методичних розробок, монографій.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Загострення конкуренції між вищими навчальними закладами – одне з найболючіших питань, основою якого виступають рейтинги. У світі набуває популярності велика кількість різноманітних рейтингів, укладачі яких розробляють безліч показників, які на їхню думку можуть оцінити роботу окремого ВНЗ. Однак, на нашу думку доречним було б оприлюднення самої методики його укладання, показники які враховувалися при складанні рейтингу, а також надійність і точність інформації на основі якої розроблявся рейтинг. Критерієм міжнародного рейтингу університетів виступає капіталізація розвитку вищої освіти, яка вважається характерною ознакою елітності на глобальному ринку освітніх послуг.

Список використаних джерел

1. Бюджетний Кодекс України (2016) – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
2. Академический рейтинг университетов мира – 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // http://ria.ru/abitura_world/20150815/1163854228.html.

3. Антонюк Л.Л., Сацук В.І. Концепції міжнародної конкурентоспроможності університетів - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // http://meim.kneu.edu.ua/get_file.php.
4. Боголіб Т.М. Процеси капіталізації розвитку вищої освіти і університетської науки» / Т.М. Боголіб // *Фінанси України*. – 2012. – № 11. – С. 84-93. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2012_11_10.
5. Вебометричний рейтинг університетів світу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // <https://uk.wikipedia.org/>.
6. Дьякон А.А. «Світові рейтинги університетів як інструмент конкурентної боротьби на міжнародному ринку освітніх послуг» / А.А.Дьякон // *Науковий вісник ЧДІЕУ*. – 2014. - № 1 (21), с. 21-28.
7. Когут І. «Рейтинги університетів: як правильно читати» / Категорія: ЗМІ про освіту і науку. *Дзеркало тижня*, 13.10.2015 // <http://mon.gov.ua/usi-novivni/zmi/2015/10/13/rejtingi-universitetiv-yak-pravilno-chitati/>.
8. Методологія QS World University Rankings [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // http://ria.ru/docs/sn/QS_World_University_Rankings/.
9. Олендр Т.М. «Рейтинги вищих навчальних закладів як інструмент відображення якості вищої освіти» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // www.irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe?
10. Рейтинг університетів за показниками Scopus 2016 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // <http://osvita.ua/vnz/rating/51053/>.
11. Рейтинги університетів світу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // http://ipress.ua/news/rejting_shanhaj_skiego_universytetu_
12. Салми Дж. Создание университетов мирового класса / Джамиль Салми; пер. с англ. – М.: Издательство «Весь Мир». - 2009. – 132 с.
13. *Academic Ranking of World Universities – 2006* / Institute of Higher Education. Shanghai Jiao Tong University.
14. Aguillo I.F. «Webometric Ranking of World Universities: Introduction, Methodology, and Future Developments» / Aguillo I.F., Ortega J.L., Fernandes M. // *Higher Education in Europe*. - 2008. - Vol. 33 №2/3, July-October, p. 233-244.
15. Altbach P.G. (2003). *The costs and benefits of world-class universities* // *International Higher Education* // <http://www.bc.edu/cihe>.
16. Armstrong L. (2002). *A New Game in Town: Competitive Higher Education* / in *Digital Academe*. In Dutton, William H. and Loader, Brian D. (Eds.), *The new media and institutions of higher education and learning*. Chapter 6. New York: Routledge.
17. Horta H. *Global and national prominent universities: internationalization, competitiveness and the role of the State* // *Higher Education*. – 2009. – No. 58. – Pp. 387-405.
18. Marginson S. *Dynamics of National and Global Competition in Higher Education* // *Higher Education*. – 2006. - Vol. 52, No. 1.
19. *QS World University Rankings® 2015/16* // <http://www.topuniversities.com/>.
20. Strambu-Dima A. & Veghes C. *Entrepreneurial University «A New Vision On The Academic Competitiveness In A World In Motion»*, *Annales Universitatis Apulensis Series Oeconomica, Faculty of Sciences, «1 Decembrie 1918» University, Alba Iulia, 2008*. - vol. 2(10), pages 56.
21. Teich A.H. (2001). *Research Competitiveness and National Science Policy* / Chapter one in «Strategies for Competitiveness in Academic Research», edited by J.Scott Hauger and Celia McEnaney. – Washington, DC: AAAS, Available at: <http://www.alteich.com/al/publIns.htm>.
22. *Times Higher Education: Рейтинг лучших университетов мира 2014-2015 (THE World University Rankings 2014-2015)* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // www.euroosvita.net/index.php/?category=1&id=3567.
23. *Universitas 21: Рейтинг национальных систем высшего образования 2015 года* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // <http://gtmarket.ru/news/2015/06/17/7207>.

References

1. *Bjuzhjetnyj Kodeks Ukraïny, (2016)* [Budget Code of Ukraine]: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
2. *Akademycheskyj rejtyng unyversytetov myra – 2015* [Academic ranking of world universities – 2015]: // http://ria.ru/abitura_world/20150815/1163854228.html.
3. Antonjuk, L.L., Sacyk, V.I. *Koncepcii' mizhnarodnoi' konkurentospromozhnosti universytetiv* [The concept of international competitiveness universities]: // http://meim.kneu.edu.ua/get_file.php.
4. Bogolib, T.M. (2012). *Procesy kapitalizacii' rozvytku vyshhoi' osvity i universytets'koi' nauky* [The process of capitalization of development of higher education and University science]. *Finance of Ukraine*, №11, 84-93: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2012_11_10.
5. *Vebometrychnyj rejtyng universytetiv svitu* [Webometrics ranking of world universities]: // <https://uk.wikipedia.org/>.
6. D'jakon, A.A. (2014). «Svitovi rejtyngy universytetiv jak instrument konkurentnoi' borot'by na mizhnarodnomu rynku osvitnih poslug» [Global University rankings as a competitive tool in the international market of educational services]. *Scientific Herald of CHIEU*, № 1(21), 21-28.
7. Kogut, I. (2015). «Rejtyngy universytetiv: jak pravyl'no chytaty» [University Rankings: how to read] / Category: media, education and science. *The mirror of the week*, 13.10.2015: <http://mon.gov.ua/usi-novivni/zmi/2015/10/13/rejtingi-universitetiv-yak-pravilno-chitati/>.

8. *Metodologyja QS World University Rankings*: http://ria.ru/docs/sn/QS_World_University_Rankings/.
9. Olendr, T.M. «Rejtyngy vyshhyh navchal'nyh zakladiv yak instrument vidobrazhennja jakosti vyshhoi osvity» [The ranking of higher education institutions as a tool of reflection of the quality of higher education]: // www.irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe?
10. *Rejtyng universytetiv za pokaznykamy Scopus 2016 roku* [Ranking of universities according to Scopus indices 2016]: // <http://osvita.ua/vnz/rating/51053/>.
11. *Rejtyngy universytetiv svitu* [Rankings of world universities]: // http://ipress.ua/news/rejtyng_shanhaj_skoغو_universitytetu_
12. Salmy, Dzh. (2009). *Sozdanye unyversytetov myrovogo klassa* [Creating world-class universities], Moscow: Publishing «All The World», 132 s.
13. *Academic Ranking of World Universities – 2006*. Institute of Higher Education. Shanghai Jiao Tong University.
14. Aguillo, I.F. (2008). «Webometric Ranking of World Universities: Introduction, Methodology, and Future Developments». *Higher Education in Europe*. Vol. 33 №2/3, July-October, p. 233-244.
15. Altbach, P.G. (2003). *The costs and benefits of world-class universities* // *International Higher Education*: <http://www.bc.edu/cihe>.
16. Armstrong, L. (2002). *A New Game in Town: Competitive Higher Education / in Digital Academe*. In Dutton, William H. and Loader, Brian D. (Eds.), *The new media and institutions of higher education and learning*. Chapter 6. New York: Routledge.
17. Horta, H. (2009). *Global and national prominent universities: internationalization, competitiveness and the role of the State* // *Higher Education*. – No. 58, 387-405.
18. Marginson, S. (2006). *Dynamics of National and Global Competition in Higher Education* // *Higher Education*. – Vol. 52, No. 1.
19. *QS World University Rankings® 2015/16* // <http://www.topuniversities.com/>.
20. Strambu-Dima, A. & Veghes, C. (2008). *Entrepreneurial University «A New Vision On The Academic Competitiveness In A World In Motion»*, *Annales Universitatis Apulensis Series Oeconomica, Faculty of Sciences, «1 Decembrie 1918» University, Alba Iulia*, vol. 2(10), pages 56.
21. Teich, A.H. (2001). *Research Competitiveness and National Science Policy / Chapter one in «Strategies for Competitiveness in Academic Research»*, edited by J.Scott Hauger and Celia McEnaney. – Washington, DC: AAAS, Available at: <http://www.alteich.com/al/publns.htm>.
22. *Times Higher Education: Rejtyng luchshyh unyversytetov myra 2014-2015 (THE World University Rankings 2014-2015)*: // www.euroosvita.net/index.php/?category=1&id=3567.
23. *Universitas 21: Rejtyng nacyonal'nyh system vysshego obrazovanyja 2015 goda*: // <http://gtmarket.ru/news/2015/06/17/7207>.

ДАНИ ПРО АВТОРІВ

Малишко Віталіна Валеріївна, кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи і страхування

e-mail: dinis_2207@mail.ru

Яременко Людмила Михайлівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і оподаткування

e-mail: 1luda1@rambler.ru

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди»

вул. Сухомлинського, 30, м. Переяслав-Хмельницький, Київська обл., Україна, 08401

ДАНИЕ ОБ АВТОРАХ

Мальшко Виталина Валериевна, кандидат экономических наук, доцент кафедры финансов, банковского дела и страхования

e-mail: dinis_2207@mail.ru

Яременко Людмила Михайловна, кандидат экономических наук, доцент кафедры учета и налогообложения

e-mail: 1luda1@rambler.ru

ГВУЗ «Переяслав-Хмельницкий ГПУ имени Григория Сковороды»

ул. Сухомлинского, 30, г. Переяслав-Хмельницкий, Киевская обл., Украина, 08401

DATA ABOUT AUTHORS

Malyshko Vitalina Valeriivna, Candidate of Sciences in Economy, assistant professor of Finance, banking and insurance

e-mail: dinis_2207@mail.ru

Jaremenko Liudmyla Mykhailivna, Candidate of Sciences in Economy, assistant professor of Accounting and taxation

e-mail: 1luda1@rambler.ru

Hryhorii Skovoroda Pereiaslav-Khmelnytskyi State Pedagogic University, State Higher Education Institution

vul. Sukhomlynskooho, 30, Pereiaslav-Khmelnytskyi, Kyiv Oblast, Ukraine, 08401